

انوش معظمی بازیگر نمایش «سرباز»؛
مستقیم از شهید سلیمانی نگفتیم

پیش به سوی مخاطب انبوه
مروری بر کارنامه‌هنری محمد حسین مهدویان

در باره «بی‌همه چیز» محسن قرایی

غربت دور از وطن و درون وطن

رضا مامنی
منتقد سینما

روز دوم جشنواره سی ونهم با دو فیلم کاملاً متفاوت از حیث ژانر و مضمون همراه بود، گرچه می‌توان رگه‌هایی مشترک از لحاظ نسبیتی که محتوای هر دو فیلم «ستاره بازی» و «شیشلیک» به مفهوم وطن و غربت برقرار کرد، به این معنا که ستاره بازی روایتی از غربت در خارج از وطن است و همه درد و غم نوستالژیک آن و «شیشلیک» غربت در وطن و همه مصائب آن. در ادامه نقد و بررسی امروز به تحلیل هریک از این دو فیلم خواهیم پرداخت.

■ ستاره بازی؛ مصائب مهاجرت

هاتف علیمردانی در فضای متفاوتی از حیث لوکیشن و جغرافیا و در خارج از خاک ایران به تولید فیلم «ستاره بازی» پراخته تا دغدغه‌اش را نسبت به مهاجرت و مصائب آن در یک خوانش آسیب شناسانه به تصویر بکشد. «ستاره بازی» نهمین فیلم بلند هاتف علیمردانی است که گویی از تجربه‌های زیسته خودش از زندگی در امریکا هم تأثیر پذیرفته است؛ در واقع فیلم به آسیب شناسی مهاجرت و زندگی در غربت می‌پردازد که البته با نگاهی سیاه و بدبینانه همراه است و نگاهی یک سوپه به سوزه دارد. علیمردانی به ساخت فیلم‌هایی با موضوع اجتماعی علاقه دارد، اما به درک و تحلیل جامعه شناسانه از سوزه دست نیافته و فیلمش دقیقاً از همین نقطه لطمه می‌بیند؛ به نظر می‌رسد او تلاش کرده با جذابیت‌های تکنیکی و بهره‌گیری از ظرفیت زیبایی شناسی لوکیشن و برخی تمهیدات بصری بر این خلأ معنایی و فقدان مضمونی غلبه کند و با درگیر کردن مخاطب در فرار و نشیب قصه حادثه‌ای و ماجراجویانه‌اش او را مرعوب کند؛ شاید بتوان یک تم مشترک را در اغلب کارهای علیمردانی دنبال کند و آن هم فروپاشی، تضعیف و از هم گسیختگی نهاد خانواده و کارکردهای عاطفی و تربیتی آن است.

علی مردانی یک بار در فیلم «کلمبوس» هم مسأله مهاجرت و مصائب آن را به تصویر کشید، اما این بار در «ستاره بازی» با تغییر جغرافیا مهاجرت را به مثابه چالش بیگانگی در یک کشور بیگانه روایت می‌کند، روایتی که با رویکردی روانشناختی همراه می‌شود تا اعتیاد یک دختر ایرانی به نام صبا در خارج از کشور و گسست و فروپاشی فردی و خانوادگی اش را دستمایه قصه خود قرار دهد، اما این محتوا در اجرا و ساختار روایی قصه به اجرایی شلوغ، نامنسجم با پلان‌های تکراری و برخی بازی های تصویری زائد منجر می‌شود که در عین اینکه ریتم نسبتاً تند و فضای ملتهبی دارد اما قصه‌ای کشدار شکل می‌گیرد که مخاطب را خسته می‌کند. فیلم یک وجه مستندگونه هم دارد و آن هم فیلمی است که صبا از حال پریشان خود، مصرف مواد و میل و اقدام به خودکشی برای دکتر روانشناس (علی مصفا) می‌گیرد تا به مبنای درام برای بسط و رمزگشایی قصه بدل شود. فرم قصه گرچه ماس با ذهن پریشان و آشفته و کابوس زده شخصیت اصلی قصه صبا است، اما تداوم این شیوه روایت مخاطب را کلافه می‌کند. ضمن اینکه به نظر می‌رسد با کمی هجو و اغراق هم در بازنمایی شخصیت صبا و طغیانگری و عصبی بودن اش مواجه هستیم که لزوما ناشی از تأثیرات سوء مصرف مواد یا موقعیت شکننده اواز حیث عاطفی و خانوادگی نیست و از خود آگاه فیلمساز به قصه تزییق و الصاق شده تا به تعریف و تصویر اواز سوزه نزدیک شود وگرنه هم ما مهاجران ایرانی بسیار موفق در سراسر جهان داریم و همه این قصه می‌توانست در داخل ایران اتفاق بیفتد؛ تمام شرایط بحرانی که فیلمساز آن را در موقعیت بیگانگی و مهاجرت صورت‌بندی کرده در داخل ایران هم برای شکل‌گیری این تراژدی وجود دارد؛ در واقع در شرایط کنونی که در آن بسر می‌بریم آنقدر فضای ملتهب و آسیب پذیر در کشور خودمان وجود دارد که علیمردانی می‌توانست قصه‌هایی تلخ‌تر از این در این فضا بسازد؛ اتفاقاً اگر جغرافیای قصه، زیست بومی بود هم درک شرایط صبارای مخاطب ملموس‌تر و باورپذیرتر بود و هم از پس روایت قصه صبا می‌شد به آسیب شناسی اجتماعی در ایران دست زد و روایت جامع و جذاب‌تر از مشکلات اعتیاد، فروپاشی خانواده و روان پریشی‌های نسل جدید را به تصویر کشید.

■ شیشلیک؛ مجونتخ

بدون شک یکی از بحث برانگیزترین فیلم‌های جشنواره سی ونهم که با کنجکاوی (برای تماشای آن)همراه بود فیلم «شیشلیک» محمد حسن مهدویان است؛ از خود عنوان فیلم گرفته تا همکاری با امیر مهدی ژوله به عنوان فیلمنامه‌نویس و حضور بازیگرانی مثل رضا عطاران و پژمان جمشیدی در فیلمی از مهدویان این فیلم را به یکی از مناقشه برانگیزترین فیلم‌ها بدل کرده که برخی از آن به عنوان «چرخش ژانری» و برخی به‌عنوان «چرخش فکری» فیلمساز یاد می‌کنند؛ همه عوامل و عناصر فیلم نشان از یک کمدی دارد که قرار است مخاطب با تماشای آن یک دل سیر بخندد، اما واقعیت چیز دیگری است. «شیشلیک» را نمی‌توان کمدی سیاه یا ابزورد به معنای متعارفش دانست. لحن و روایت فیلم بیشتر بر هجو سوزه تأکید دارد و البته با کمدی موقعیت هم گره می‌خورد و در این پیوند می‌توان رد پای شوخی‌های کلامی و اروتیک را هم پیدا کرد. «شیشلیک» فارغ از خوب و بد بودن و اینکه آن را دوست داشته باشیم یا نه فیلم مهدویانی نیست و هیچ کدام از آن خلاقیت‌های تکنیکی و اساسا زبان و بیان سینمای مهدویان را نمی‌توان در آن پیدا کرد. این لزوما به معنای ضعف یا عقب‌گرید و عقب نشینی کارگردان از سبک فیلمسازی خود نیست بلکه صرفاً تأکیدی بر ساختار و شکل آن است که کاملاً با آثار قبلی فیلمساز متفاوت است. با این حال جنس و زبان انتقادی آن هم از فیلم‌های پیشین او متمایز شده و چه بسا می‌توان گفت لحنی رادیکال‌تر به خود می‌گیرد؛ فیلم پر از از راجعات سیاسی به وقایع چند سال اخیر و اکنون جامعه ایران بویژه درباره فقر، بیکاری و معضلات اقتصادی و معیشتی است و از زاویه ای متفاوت به مصائب طبقه کارگر و آسیب پذیر جامعه نگاه می‌کند؛ وقایعی مثل اعتراضات و انتقادات کارگری و بویژه اعتراضات کارگران کارخانه نیشکر هفت تپه و گویی تلاش می‌کند از منظر آنها به سوزه نگاه کند. رضا عطاران البته مثل همیشه برگ برنده فیلم در بازیگری است ،گرچه موقعیت‌هایی زیر سایه بازی پژمان جمشیدی قرار می‌گیرد که بازی خوبی داشته و به نظر می‌رسد مهدویان با تماشای سربال «زیر خاکی» جمشیدی و ژاله صامتی را انتخاب کرده که در سربال زوج بودند و اینجای خاخر و برادر.

«شیشلیک» رامی‌توان نگاه انتقادی تندوتیز به آرمان‌ها و شعارهای انقلابی در حمایت از مستضعفان دانست و حاکم شدن ارزش‌های مادی و سرمایه‌داری در جامعه و شکاف طبقاتی آزار دهنده موجود؛ یکی از بهترین سکانس‌های فیلم که شاید بتوان تلنگری بزن؛ در واقع مخاطب اصلی این فیلم نه مردم که به اجرای برنامه به اصطلاح استندآپ است که رضا عطاران در یک مراسم جشن برای میهمانان بر گزار می‌کند. او به جای تعریف یک خاطره و موقعیت کمیک، وضعیت تراژیک خود را تعریف می‌کند که در خوانش مخاطبان به کمدی تعبیر شده و در حالی که عطاران و به همراه آن مخاطب از آن می‌گریز حصار شش می‌خندند. این مماس شدن تراژدی و کمدی در این سکانس بیانگر آن جمله معروف است که وقتی تراژدی از حد بگذرد کمدی می‌شود؛ موقعیتی که از دوگانگی ژانری برای بازنمایی دوقطبی شدن جامعه و شکاف طبقاتی تلخ آن حرف می‌زند. حرفی که شاید حرف اصلی فیلم است تا به زعم خود بتواند تلنگری بزن؛ در واقع مخاطب اصلی این فیلم نه مردم که مسئولانی هستند که در نگاه کارگردان مسبب اصلی وضعیت موجودند. فیلم بین رئالیسم و فانتزی در نوسان است و اشک و لبخند مخاطب را توأمان به همراه می‌آورد؛ فیلمی که طعم تلخ واقعیت را در روایتی هجوآلود به ذائقه مخاطب می‌نشاند.

نمایی از فیلم «شیشلیک» که در جشنواره فیلم فجر اکران شد |

گفت‌وگوی «ایران» با **داوود فتحعلی بیگی** کارگردان نمایش «عمو هاشم»

ای کاش‌های آقای نمایش ایرانی

می‌گذرد نشان داد؛ تلاشی برای تمرکززدایی از مرکز و عملیاتی کردن شعار «ایران، تنها تهران نیست» آشنا اشاره کرد: اگر بخواهم به نقاط قوت این رویداد اشاره کنم، یکی از آنها، همین تلاش برای تمرکززدایی از مرکز است که در تبریز و کاشان نمود پیدا کرد.

■ تجربه تازه‌ای که مانی‌تور راه‌آهن تهران از سر می‌گذراند

این روزها در مانی‌تور راه‌آهن تهران با بعد از ۳۰د ۴ متر می‌توان چیزهایی را دید که پیش از این قابل تصور نبود و نشانی است از احترام به واقعیتی دیگر؛ «تهران، تنها شمال شهر نیست. تهران جنوب شهر هم دارد.» دبیر بخش پوستر و عکس هفدهمین، هجدهمین، نوزدهمین، بیستمین و بیست‌ویکمین جشنواره بین‌المللی تئاتر دانشگاهی در پاسخ به اینکه چه شد که مانی‌تور راه‌آهن تهران به خدمت نمایش آثار رهافته‌به به مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر درآمد، توضیح داد:

این هم از خوش اقبال‌ی ما بود و بر آورده‌شدن خواهش من برای رخ دادن این اتفاق، که سه‌گانه بهره‌گیری از ظرفیت‌های سوشال‌مدیا برای برپایی گالری‌های مجازی و چاپ و نمایش خیابانی آثار در قالب بنر را تکمیل کرد.

■ ایده‌آل آشنا چه بود؟

در تصویر ایده‌آل مهدی آشنا، در ایران؛ هر شهری و در هر شهر؛ خیابانی میزبان بنرهایی از عکس‌ها و پوسترهای تئاتر است. تصویر ایده‌آلی که آشنا برای رسیدن به آن اندکی زمان بیشتر می‌خواست و اندکی همت بیشتر همراهان. اسامی نامزدهای بخش مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر سی‌ونهمین جشنواره تئاتر فجر که محمد ژیان، سیامک زمردی مطلق و رضا معطریان مسئولیت داوری آثار رهافته به آن را برعهده دارند طی روزهای آتی اعلام خواهد شد و برگزیدگان در اختتامیه جشنواره سی‌ونهم معرفی می‌شوند.

که روز شنبه ۱۱ بهمن‌ماه در جریان افتتاح مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر در راه‌آهن تهران، در گالری‌های مجازی بام و خانه هنرمندان ایران، فضایی مجازی در دانشگاه فرهنگ‌هنر تبریز، صفحه اینستاگرام و سایت جشنواره تئاتر فجر و سایت ایران تئاتر نمود پیدا کرد اما ختم به آن نشد.

■ کاربری نوخیابانی در کاشان؛ نصب بنرهایی برای نمایش نسخه‌فیزیکی آثار

دبیر بخش عکس بیست‌وسومین جشنواره بین‌المللی تئاتر کودک و نوجوان همدان در پاسخ به اینکه چه شد که خیابانی در کاشان را به‌عنوان میزبان نسخه فیزیکی آثار رهافته به مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر جشنواره سی‌ونهم برگزید، تصریح کرد: سعید ابریشمی‌راد؛ شهردار فرهنگ‌دوست کاشان، برگزارکنندگان همواره همراه جشنواره سراسری تئاتر مهر کاشان و برگزارکنندگان جشنواره تئاتر دادند تا دوسوی خیابانی از مناطق مرکزی کاشان کاربری تازه‌ای پیدا کند. کاربری‌ای که طی آن شاهد چاپ و نصب آثار رهافته به مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر فدراسیون جهانی عکاسی فایپ (FAIP) فرانسه در خصوص چگونگی این اتفاق به روزنامه ایران گفت: پیشامد شیوع ویروس کرونا و تأثیر مستقیم آن بر تمام ارکان زندگی انسان‌ها و از جمله فرآیند برگزاری رویدادهای هنری، بر مسابقه و نمایشگاه عکس تئاتر جشنواره سی‌ونهم نیز مؤثر بود که خود را در قالب میسرنبودن برگزاری این رویداد به شکل کلاسیک نشان داد. از ابتدای انتصاب به‌عنوان دبیر این رویداد، در پاسخ به چستی استراژی‌ام برای ارائه آثار، ظرفیت‌های فضای مجازی و سوشال‌مدیا را مبنای کار معرفی کردم، مبنایی

در مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر جشنواره سی‌ونهم چه می‌گذرد؟

از گالری‌های مجازی تا میزبانی خیابانی

تأثیر شیوع کرونا را برای برگزاری مسابقه و نمایشگاه عکس تئاتر سی‌ونهمین جشنواره تئاتر فجر تبدیل به فرصت کرد. این‌عضو فدراسیون جهانی عکاسی فایپ (FAIP) فرانسه در خصوص چگونگی این اتفاق به روزنامه ایران گفت: پیشامد شیوع ویروس کرونا و تأثیر مستقیم آن بر تمام ارکان زندگی انسان‌ها و از جمله فرآیند برگزاری رویدادهای هنری، بر مسابقه و نمایشگاه عکس تئاتر جشنواره سی‌ونهم نیز مؤثر بود که خود را در قالب میسرنبودن برگزاری این رویداد به شکل کلاسیک نشان داد. از ابتدای انتصاب به‌عنوان دبیر این رویداد، در پاسخ به چستی استراژی‌ام برای ارائه آثار، ظرفیت‌های فضای مجازی و سوشال‌مدیا را مبنای کار معرفی کردم، مبنایی

اما به شبکه‌های اجتماعی محدود نخواهد شد و امکان چاپ و نمایش آثار در «نمایشگاهی حضوری» را نیز بررسی می‌کند. این عکاس خبری، تئاتر، سینما و تلویزیون در افتتاحیه مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر که ساعت ۱۱ روز شنبه ۱۱ بهمن در ایستگاه راه‌آهن تهران افتتاح شد، نه تنها پایبندی‌اش را به آنچه گفته بود نشان داد که فراتر از آن نیز رفت؛ آثار راه یافته را در خیابانی از مناطق مرکزی شهر کاشان به نمایش درآورد، فضایی را در دانشگاه فرهنگ هنر تبریز به نمایش مجازی آثار اختصاص داد و مانی‌تور ایستگاه راه‌آهن تهران را نیز به خدمت گرفت.

■ کرونا و چالش‌های پیش‌روی دبیر مسابقه

آشنا چالش‌های پیش آمده در شرایط تحت

نرگس کیانی / مهدی آشنا گفته بود برگزاری مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر جشنواره سی‌ونهم را در «سوشال‌مدیا» دنبال خواهد کرد اما به شبکه‌های اجتماعی محدود نخواهد شد بود که خبر آمد حسین مسافراستانه؛ دبیر سی‌ونهمین جشنواره تئاتر فجر، او را در جایگاه مدیر «مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر» این رویداد نشانده است. مهدی آشنا از ابتدای حضور در این سمت تأکید کرد اگرچه با توجه به شرایط تحت تأثیر شیوع ویروس کرونا، برگزاری مسابقه و نمایشگاه عکس و پوستر تئاتر جشنواره سی‌ونهم را در «سوشال‌مدیا» دنبال خواهد کرد